

PSM - 1 (વર્ણનાત્મક)

સમય : 3 કલાક

વિષય : ગુજરાતી

Time : 3 Hours

કુલ ગુણ : 200

માધ્યમ : ગુજરાતી

Total Marks : 200

સૂચના : જમણી બાજુના આંકડા પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.

- પ્ર.-1. નીચે આપેલ ત્રણ વિકલ્પોમાંથી કોઈ એક મુદ્દા પર ઓછામાં ઓછા 250 અને વધુમાં વધુ 300 શબ્દોમાં, (20)
યોગ્ય ઉદાહરણોનો આધાર લઈને નિબંધ લખો.
- 1.1 કાયદો અને સમાજવ્યવસ્થા — વર્તમાન સમયમાં ભારત સામેના પડકારો અને પ્રશ્નો
1.2 ‘પોલીસ પ્રજાનો મિત્ર’ — સૂત્રની સાર્થકતા સિધ્ધ કરવા માટેના આવશ્યક સૂચનો
1.3 પોલીસતંત્રની કામગીરીમાં સમૂહમાધ્યમોનો ફાળો
- પ્ર.-2. નીચે આપેલ ત્રણ વિકલ્પોમાંથી કોઈ પણ બે પંક્તિઓનો આશરે 100 શબ્દોમાં વિચારવિસ્તાર કરો. (20)
(10 ગુણ × 02 પંક્તિઓ)
- 2.1 હરિનો મારગ છે શૂરાનો, નહિ કાયરનું કામ જોને; પરથમ પહેલું મસ્તક મૂકી, વળતા લેવું નામ જોને.
સુત વિત્ત દારા શીશ સમરપે, તે પામે રસ પીવા જોને; સિંધુ મધ્યે મોતી લેવા, માંહી પડ્યા મરજીવા જોને.
— પ્રીતમદાસ
- 2.2 દરિદ્રની એ ઉપહાસલીલા સંકેલવા,
કોટિક જીભ ફેલતો
ભૂખ્યાં જનોનો જઠરાગ્નિ જાગશે;
ખંડેરની ભસ્મકણી ના લાધશે !
— ઉમાશંકર જોશી
- 2.3 ચલ મન મુંબઈનગરી,
જોવા પુચ્છ વિનાની મગરી !
જ્યાં માનવ સૌ ચિત્રો જેવાં,
વગર પિછાને મિત્રો જેવાં;
નહીં પેટી નહીં બિસ્ત્રો લેવાં,
આ તીરથની જાત્રા છે ના અઘરી !
— નિરંજન ભગત
- પ્ર.-3. નીચે આપેલ ગદ્યખંડનો (319 શબ્દો), મૂળ વિચાર જળવાઈ રહે એ રીતે લગભગ 1/3 ભાગમાં સંક્ષેપ કરો. (15)
વૈશાખની બપોરના આકરા તાપમાં હું રોજ જોઉં છું : એક મકાન પર વધારાનો એક માળ લેવાની તૈયારી ચાલી રહી છે. માથે કશી છત્રછાયા વિના, કેવળ સૂર્યની નિષ્કુર દૃષ્ટિ નીચે, ઉઘાડા શરીરે, શ્રમજીવીઓ કામ કરી રહ્યા છે. કાળા અબનૂસ જેવાં એમનાં શરીર પરસેવાથી તગતગી ઊઠ્યાં છે. આકરા તાપમાં આકરી મજૂરી કરી રહ્યા છે ને છતાં એમને મોઢે ગીત છે. એમનાં શરીરનાં હલનચલનના લય સાથે એનો લય બરાબર મળી જાય છે. બળબળતી બપોરમાં આ લય એક અવનવી કર્ણમધુરતા સર્જી દે છે.
- બીજી બાજુ લગ્નમંડપોમાં વરઘોડાઓમાં ફિલ્મી ગીતોની ચીસાચીસ સંભળાય છે. એને કોઈ સાંભળતું નથી, છતાં એક રસમ ખાતર એ ગીતો વગાડવામાં આવે છે. પોતાને ઊંચા સ્તરના અને સંસ્કારી માનતા લોકો લગ્ન સમયે શરણાઈ વગાડનારને બોલાવે છે. શરણાઈ વગાડનાર એકલોઅટૂલો પડી જાય છે. લબ લબ ગુલાબજાંબુ ગળે ઉતારનારા કે શિખંડ ચાટનારા આ શરણાઈના લયને શી રીતે ઓળખે ?
- જગત આપણી ભાષામાં બોલતું બંધ થઈ ગયું છે, જગત સાથેનો આપણો સંવાદ તૂટ્યો છે. એથી જ તો આપણે જગતમાં આકસ્મિક રીતે આવી ચઢ્યા હોઈએ એવું લાગ્યા કરે છે. શહેર પાસે થઈને જ નદી વહી જાય છે, પણ એના વહેવાનો લય આપણને સંભળાતો નથી. સમુદ્રના ભરતી-ઓટથી અણજાણ આપણે, સમુદ્રની પાસે રહીને, જીવ્યે જઈએ છીએ. વૃક્ષોનો પર્ણમર્મર કે પંખીઓનો કલરવ, કાર્ચીડાનું ચુપકીદીથી સરકવું, નોળિયાનું એક વાડમાંથી બીજી વાડમાં સંતાઈ જવું — આ બધાંથી અણજાણ, પ્રકૃતિ વચ્ચે છતાં પ્રકૃતિમાંથી જ હદપાર થયા

હોઈએ, એમ આપણે જીવીએ છીએ. પાયથાગોરાસે તો નક્ષત્રની ગતિનું સંગીત સાંભળેલું, હવે આપણે તારાઓને રાતે નિયોન લાઈટના ઝળહળાટમાં જોવાય શી રીતે પામીએ ?

હું પુરાણમતવાદી નથી, પણ આનંદવાદી તો છું જ. આનંદમાંથી જ આપણે સૌ જન્મ્યા છીએ અને આનંદ જ આપણું પોષણ છે. જીવન ઘટમાળ બની જાય તે ઈચ્છનીય નથી. યંત્રયુગમાં માનવીએ એક નવા જ પ્રકારની એકલતા અનુભવી. એના કાર્ય સાથેનો એનો કર્તૃત્વનો તંતુ છેદાઈ ગયો. એનું કાર્ય એને બીજાઓ સાથે પણ જોડતું, હવે એની એકલવાયાપણાની લાગણી તીવ્ર થતી જાય છે. જગતના કાર્યક્ષેત્રમાંથી દૂર ફેંકાતો ફેંકાતો એ ઠાલો બનતો જાય છે. આ ઠાલાપણું એને કશુંક કરવાને ઉત્તેજિત કરે છે. એ હિંસા તરફ વળે છે, ઉપદ્રવો ઊભા કરે છે.

‘જીવન પણ ઉત્તમ કળા’ (પશ્યન્તી) — સુરેશ જોષી

પ્ર.-4.

નીચે આપેલ ગદ્યખંડની સઘન વાચના કરી પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપો. (3 ગુણ × 5 પ્રશ્નો)

(15)

આપણી હાલની પ્રાન્તીય ભાષાઓ બહુ મોટે ભાગે સંસ્કૃત ભાષાનું ખાતર ચૂસીને ઊછરેલી વિવિધ વેલીઓ છે એમાં શંકા નથી. પણ બહુ મોટે ભાગેનો અર્થ સોએ સો ટકાના જેવો સમજવા માંડીએ છીએ ત્યારે બે-ત્રણ પ્રકારની દિશાભૂલ થાય છે. પહેલી એ કે સંસ્કૃત ખાતરનો ભાગ બહુ મોટો હોય, તોય તેમાં બીજી ભાષાનાં ખાતરો પણ છે જ, અને સંસ્કૃત એના સાહિત્યિક સ્વરૂપમાં નથી, પણ પ્રાકૃત અથવા વિકૃત (એટલે વિલક્ષણકૃત) રૂપમાંયે છે, એ ભૂલી જઈએ છીએ. આ કારણથી એક જ સંસ્કૃત શબ્દ જુદી જુદી ભાષાઓમાં જુદા જુદા અર્થોમાં વપરાય છે, તેમ જ એક જ અર્થમાં જુદી જુદી ભાષાઓ જુદા જુદા સંસ્કૃત શબ્દો પણ વાપરે છે એ ભૂલી જઈ છીએ. બીજી ભૂલ એ થાય છે કે આપણે એવું માનતા થયા છીએ કે મુસલમાનો તથા અંગ્રેજોના આવ્યા પહેલાં સંસ્કૃત કુળથી સ્વતંત્ર ભાષાઓ બોલનારા જાણે કોઈ પ્રજાજનો આ દેશમાં નહોતા જ, અથવા હતા તોયે તેમની બોલીઓનો આપણી હાલની ભાષાઓમાં કશો જ ફાળો નથી. સાચી વાત તો એ છે કે આપણી પ્રચલિત ભાષાઓ સંસ્કૃત (તત્સમ કે તદ્ભવ) + સ્થાનિક, તેમ જ પુરાણી કે નવી આવેલી પ્રજાઓની ભાષાઓથી સારી પેઠે મિશ્રિત છે, અને કેવળ મુસલમાની (ફારસી-અરબી) કે અંગ્રેજી ભાષાઓથી જ મિશ્રિત થયેલી નથી. ત્રીજું, આપણે એ વાત ભૂલી જઈએ છીએ કે ખુદ સાહિત્યિક સંસ્કૃતમાં પણ અન્ય ભાષાઓનો ઉમેરો થયેલો છે. કેટલાય દ્રાવિડી ભાષાઓના શબ્દો તત્સમ કે તદ્ભવ (એટલે સંસ્કૃત-કૃત) રૂપમાં, તથા કેટલાયે ગ્રીક વગેરે ભાષાઓના શબ્દો પણ છે. આપણી દૃષ્ટિએ આપણે એને સંસ્કૃત બનાવેલા ગણીએ છીએ; એ ભાષાઓ બોલનારાઓની દૃષ્ટિએ તે વિકૃત કે તદ્ભવ બનેલા ગણાય. આમ સંસ્કૃત કે પ્રચલિત કોઈ પણ ભાષા અસંકર નથી. પણ એ પાછલા સંકરોને આપણે પચાવી લીધા છે, અને એનું સમત્વ પણ ઉત્પન્ન થયું છે, એથી આપણી ભાષા બગડી નથી, વધી છે, સમૃદ્ધ થઈ છે, એને પ્રાંતીય વિશિષ્ટતાઓ પ્રાપ્ત થઈ છે, શુદ્ધ સંસ્કૃત કરતાં એવા તળપદા (સ્થાનીય) શબ્દો વધારે પસંદ કરવા લાયક છે, એમ પણ માનવા લાગ્યા છીએ. સંભવ છે કે જે જે જમાનામાં આવી ભેળસેળ થઈ ત્યારે એનો સત્કાર નહીં થયો હોય, પણ અનિવાર્ય થઈ પડ્યા પછી એને વિશે મમત્વ બંધાયું હશે. આવી કેટલી ભાષાની નદીઓ આપણી હાલની ભાષાઓમાં ભળેલી હશે, તે ગણાવવું પણ મુશ્કેલ છે.

મુસલમાનો અને અંગ્રેજોના આગમન પછી તેમની ભાષાઓના શબ્દો, પ્રયોગ, પરિભાષાઓ વગેરે આપણી ભાષાઓમાં દાખલ થાય તેમાં કાંઈ જ આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. તેમણે આપણને જીત્યા, આપણા પર રાજ્ય કર્યું, આપણને શરમિંદા કર્યા, તેનું ભલે આપણને દુઃખ લાગે તેથી ભાષાઓની કે સંસ્કૃતિઓની ભેળસેળ વિશે કશું રોષ લગાડવા જેવું નથી. પ્રજાઓ પ્રજાઓ વચ્ચે સંબંધો બંધાવવાને અનેક નિમિત્તો થાય છે. પાડોશ, વેપાર, પ્રવાસ, સાહિત્યશોખ વગેરે દ્વારા જેમ સંબંધો બંધાય છે, તેમ હિંસાપરાયણ જગતમાં આક્રમણ અને હારજીત દ્વારા પણ સંબંધો બંધાય છે. બધાંનાં ઈષ્ટાનિષ્ટ પરિણામો આવે છે. બધાંની એકબીજાની ભાષા અને સંસ્કૃતિ ઉપર સારી માઠી અસર થાય છે, જેની જે વિશિષ્ટતા હોય, તેની ભાષામાં તેને લગતા ખાસ શબ્દો પણ હોય, બીજી ભાષામાં તેને બરાબર પ્રગટ કરનારા કોઈ શબ્દ ન હોય એમ બને. તેવે વખતે પોતાની ભાષાનો કોઈ નવો શબ્દ બનાવવો સામાન્ય જનતાને સૂઝે નહીં; કારણ કે એમ કરવું સ્વાભાવિક નથી. કોઈ વાર એના પર્યાયરૂપ બીજો શબ્દ હોય, તોયે તે નવો શબ્દ વાપરવામાં સગવડ રહી હોય એમ બને. એને પરિણામે કાં તો બંને શબ્દો ચાલે અથવા પોતાનો ભુલાઈ પણ જાય એમ બને. એ અસમાન પ્રવાહો ભેળા થાય ત્યારે મોટો અથવા જોરદાર પ્રવાહ નાના કે નિર્બળ પ્રવાહને અટકાવી દે છે એવું જેમ જળ અને વાયુ વિશે બને છે, તેમ ભાષાઓ વિશે પણ બને છે.

કિશોરલાલ મશરૂવાળા
‘સમૂળી કાંતિ’

પ્રશ્નો :

- 4.1 લેખકના મતે સંસ્કૃત ભાષાનો પ્રાંતીય ભાષાઓ સાથેનો સંબંધ કેવા પ્રકારનો છે ?
- 4.1 'સંસ્કૃત કે પ્રચલિત કોઈ પણ ભાષા અસંકર નથી.' – લેખક આવું શા માટે કહે છે ?
- 4.3 લેખકની દૃષ્ટિએ વર્તમાન ભાષાઓ કઈ રીતે અસ્તિત્વમાં આવી છે ?
- 4.4 લેખક મુજબ ભારતમાં અંગ્રેજોના આગમનથી ભારતીય ભાષાઓ પર કેવી અસર થઈ ?
- 4.5 લેખક ભાષાઓના અસ્તિત્વ વિશે શું મંતવ્ય આપે છે?
- પ્ર.-5. શહેર 'અ બ ક'ની મધ્યસ્થ જેલના પાકા કામના કેદીઓ દ્વારા રચવામાં આવેલાં ચિત્રોનાં પ્રદર્શનનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. રાજ્યના અધિક પોલીસ મહાનિદેશકશ્રી, જેલ અને સુધારાત્મક વહીવટ આ પ્રસંગે ઉપસ્થિત રહી પ્રદર્શનનું ઉદઘાટન કરવાના છે. સર્જનાત્મક જીવનની પ્રેરણાથી કેદીઓએ તૈયાર કરેલાં ચિત્રો અંગે અવલોકનાત્મક વિગતો આપતું મહાનિદેશકશ્રીનું ઔપચારિક ભાષણ તૈયાર કરો. (આશરે 150 શબ્દો) (10)
- પ્ર.-6. 'ક ખ ગ' શહેરે સ્વચ્છતા સર્વેક્ષણમાં પ્રથમ ક્રમ મેળવ્યો છે. મહાનગર પાલિકા દ્વારા આ સફળતા હાંસલ કરવા માટે હાથ ધરવામાં આવેલી વિવિધ કામગીરીને વર્ણવતું, શહેરના મેયરશ્રીનું પત્રકાર પરિષદ માટેનું ઉદ્બોધન તૈયાર કરો. (આશરે 150 શબ્દો) (10)
- પ્ર.-7. વિશ્વના સૌથી મોટા સ્ટેડિયમનાં ઉદઘાટન પ્રસંગે ભારતના આદરણીય વડાપ્રધાનશ્રીનું પ્રચાર માધ્યમ માટેનું સ્ટેડિયમ અંગેની તમામ વિગતો આપતું નિવેદન તૈયાર કરો. (આશરે 100 શબ્દો) (10)
- પ્ર.-8. શહેર 'ત થ દ'ના બાળસંરક્ષણગૃહનાં બાળકોને પ્રેરિત કરવાના આશયથી કિરણ બેદીની જીવનકથા વર્ણવતો પ્રોત્સાહક પત્ર લખો. (આશરે 100 શબ્દો) (10)
- પ્ર.-9. વિભિન્ન પ્રકારનાં લેખનોમાં ગુજરાતી ભાષામાં થતી જોડણીની ભૂલો અંગે નારાજગી વ્યક્ત કરી આ સમસ્યાને દૂર કરવા માટે માર્ગદર્શન આપતું ચર્ચાપત્ર 'પ ભ મ' વર્તમાનપત્રના તંત્રીશ્રીને લખો. (આશરે 150 શબ્દો) (10)
- પ્ર.-10. 'દ ધ ન' કંપની ઓનલાઈન ડેટા મેનેજમેન્ટનું કામ કરે છે. 'ડિજિટલ પોલીસ' ગૃહ મંત્રાલયનો પ્રકલ્પ છે. આ વેબસાઈટ પર પ્રજા દ્વારા કરવામાં આવતી ભિન્ન પ્રકારની રજૂઆતોને આયોજિત કરી સંબંધિત વિભાગ સુધી પહોંચાડવા માટે આવશ્યક કામગીરીનો કોન્ટ્રાક્ટ મેળવવા માટેનું અરજીપત્ર તૈયાર કરો. (આશરે 150 શબ્દો) (15)
- પ્ર.-11. તમે નેશનલ વૉર મેમોરિઅલ, નવી દિલ્હીની લીધેલી મુલાકાતનો અહેવાલ લખો. (આશરે 150 શબ્દો) (15)
- પ્ર.-12. ગુજરાત ટુરીઝમ દ્વારા ઉજવાતા 'આંતરરાષ્ટ્રીય પતંગ મહોત્સવ - 2020'માં આપ અને આપના મિત્રો સહભાગી થયા. આ ઉત્સવ દરમિયાન તમે પતંગોના ભિન્ન કરતબો માણ્યા. તમારા મિત્ર સાથે આ અનુભવ અંગેની રસપ્રદ ચર્ચા કરતો સંવાદ લખો. (આશરે 150 શબ્દો) (10)
- પ્ર.-13. આપેલ અંગ્રેજી ગદ્યખંડનો ગુજરાતીમાં ભાવાત્મક અનુવાદ કરો. (20)

As a Buddhist monk, my concern extends to all members of the human family and, indeed, to all sentient beings who suffer. I believe all suffering is caused by ignorance. People inflict pain on others in the selfish pursuit of their happiness or satisfaction. Yet true happiness comes from a sense of brotherhood and sisterhood. We need to cultivate a universal responsibility for one another and the planet we share. Although I have found my own Buddhist religion helpful in generating love and compassion, even for those we consider our enemies, I am convinced that everyone can develop a good heart and a sense of universal responsibility with or without religion.

With the ever growing impact of science on our lives, religion and spirituality have a greater role to play reminding us of our humanity. There is no contradiction between the two. Each gives us valuable insights into the other. Both science and the teachings of the Buddha tell us of the fundamental unity of all things. This understanding is crucial if we are to take positive and decisive action on the pressing global concern with the environment.

I believe all religions pursue the same goals, that of cultivating human goodness and bringing happiness to all human beings. Though the means might appear different the ends are the same.

His Holiness the Dalai Lama

Excerpt from Nobel Peace Prize Acceptance Speech

- પ્ર.-14. સૂચના પ્રમાણે ગુજરાતી વ્યાકરણને લગતા પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપો. (2 × 10 = 20 ગુણ) (20)
- 14.1** રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ આપી તેમનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.
- 14.1.1 ગરદન મારવી
14.1.2 દાંતે તરણું લેવું
- 14.2** કહેવતોનો અર્થ સમજાવો.
- 14.2.1 વેળાવેળાની છાંયડી
14.2.2 રાંકને ઘેર રતન
- 14.3** સમાસનો વિગ્રહ કરી તેની ઓળખ આપો.
- 14.3.1 જડબાતોડ
14.3.2 ઘનશ્યામ
- 14.4** પંક્તિઓના છંદ ઓળખાવો.
- 14.4.1 જાગીને જોઉં તો જગત દીસે નહીં
ઊંઘમાં અટપટા ભોગ ભાસે
14.4.2 બચેલી જે થોડી શરીર તણી રેખાકૃતિ ઝીણી,
વળાવી તે આવ્યા ફૂલ સરખી ફોરી જનનીને.
- 14.5** અલંકાર ઓળખાવો.
- 14.5.1 મનેખ જેવા મનેખને કપરો કાળ આવ્યો.
14.5.2 કમળકળી થકી કોમળું રે બેની અંગ છે એનું!
- 14.6** શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો.
- 14.6.1 ઘણા પોકાર કરવા છતાં કોઈ ના સાંભળે તેવું રુદન
14.6.2 કહી ના શકાય એવું
- 14.7** શબ્દોની જોડણી સુધારો.
- 14.7.1 સંગીની
14.7.2 સંસ્થીતી
- 14.8** વાક્યોમાં જોડણી અને વાક્યરચનાની ભૂલો સુધારો.
- 14.8.1 શુભવસ્થિત રાજ્યતન્ત્રમાં સુવીકસિત ચીતવાળી વ્યક્તિમાં એ સમાન્તરપણે વિકાસ પામે છે.
14.8.2 અનેક શાહચર્યો, વીરોધો અને સાદસ્યો યોજીને એ બધું સાંકડતો જાય છે.
- 14.9** શબ્દોની સંધિ જોડો અને છોડો.
- 14.9.1 સંધિ જોડો - નિસ્ + શબ્દ
14.9.2 સંધિ છોડો - શિરોમણિ
- 14.10** વાક્યરચના અંગે આપેલ સૂચના મુજબ ઉત્તર આપો.
- 14.10.1 પ્રેરક વાક્ય બનાવો - ઝાડ પડ્યું.
14.10.2 વિધિ વાક્યમાંથી નિષેધ વાક્ય બનાવો - તમારી જવાબદારી મારા પર.

PSM - 2

Subject : English

Time : 3 Hours

સૂચના : જમણી બાજુના આંકડા પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.

Max. Marks : 200

- Q.-1. Write an essay on any ONE of the following in minimum 200 to maximum 250 words. (20)
It must exhibit your grasp and critical understanding of the subject in the best possible individual style having originality of thought and expression. It must be well argued piece of writing coherently and sequentially with observance of grammatical rules.
- I. Good Governance depends on ability to take responsibility by both administration as well as people.
II. Balance between Persuasion and Coercion: Role of Police in Controlling Rioting Mobs.
III. Measures to Control Cyber Crimes.
IV. Impact of Global Trade War on Indian Economy.
V. Role of Gram Panchayat in Strengthening Democracy in India.
- Q.-2. Imagine you are, a Police Inspector at Gandhinagar Police Station. The DySP, Gandhinagar has asked you to study the possibilities and measures for getting rid of the stack of very old vehicles lying in the compound of the Police Station. Write a letter, in about 150 words to the DySP, Gandhinagar apprising him of the finding of the study. (15)
- Q.-3. Draft a press release in about 200 words as Police Commissioner, Traffic, Ahmedabad City about the restrictions of traffic flow and change in routes leading to Motera Cricket Stadium due to the upcoming One Day international Cricket match. (20)
- Q.-4. Draft a press appeal in about 100 words as the Public Relation Officer of the Ministry of Home Affairs, Gujarat appealing the people to refrain from being misguided by anti-social elements in wake of Citizenship Amendment Act. (15)
- Q.-5. Write a report in about 150 words on the recent Republic Day Celebrations held at Rajkot. (20)
- Q.-6. A girl has just graduated and wants to prepare for Gujarat Police Service. Draft a dialogue in about 150 words between her and her professor about the prospects of women in police services. (15)
- Q.-7. Draft a formal speech in about 150 words to be delivered by the Home Minister of the state at Gujarat Police Academy, Karai on the event of Passing out Parade of Police Inspector batch. (15)
- Q.-8. Write a précis of the following passage in about one third of its original length. (20)

Invention is one thing, practical application is another. So many inventors have failed, despite ingenious ideas and great diligence, because they had no business experience and did not know how to tell the world about their inventions. Edison was remarkable in both the fields. As soon as he had developed his electric lamp to the point where it would burn-for 500 hours, and he was sure that it could be mass produced, he set about to explore the industrial and commercial possibilities.

First he invited everybody who wanted to come to see his electric lamps at Menlo Park. On New Year's Eve, 1880, thousands of visitors availed themselves of this unique, opportunity. They were greeted by the glow of hundreds of lamps strung along two wires on the road from the station to the laboratory. Financial backers were greatly interested and finally Edison put forward his big project, to turn whole district of New York into the first electricity lit area of metropolis.

There followed two years of almost insuperable difficulties - technical, organizational, financial -until power station had been built, 900 building wired, thousands of meters installed, and 14,000 incandescent lamps put in as many sockets. Everything had to be invented, adapted, organized, and improvised. It was Edison's greatest adventure; September 4, 1882 was to be The Day.

'The thousands of electric lamps in the hundreds of buildings throughout the area burst into a bright and mellow brilliance as the switch was pulled at a signal from the famous

inventor', reported *New York Herald*. 'Lo and behold, the dim flicker of gas was supplemented by a steady beam, under which one could sit down and write for hours without the consciousness of having any artificial light about him -What his critics said was impossible, the wizard of Menlo Park has made an everyday reality'. (307)

Q.-9. Read the following passage carefully and answer questions that follow. (20)

The food we eat seems to have profound effects on our health. Although science has made enormous steps in making food more fit to eat, it has, at the same time, made many foods unfit to eat. Some research has shown that perhaps eighty per cent of all human illnesses are related to diet and forty per cent of cancer is related to the diet as well, especially cancer of colon. People of different cultures are prone to contract certain illness because of the characteristic foods they consume.

That food is related to illness is not a new discovery. In 1945, government researchers realized that nitrates and nitrites (commonly used to preserve colour in meats) as well as other food additives caused cancer. Yet, these carcinogenic additives remain in our food, and it becomes more difficult at all times to know which ingredients on the packaging labels of processed food are helpful or harmful.

The additives that we eat are not all so direct. Farmers often give penicillin to cattle and poultry, and because of this, penicillin has been found in the milk of treated cows. Sometimes similar drugs are administered to animals not for medicinal purposes, but for financial purposes. The farmers are simply trying to fatten animals in order to obtain a higher price in the market. Although the Food and Drug Administration exercises a control over such misuse of drugs, the practices continue.

A healthy diet is directly related to good health. Often we are unaware of detrimental substances we ingest. Sometimes well-meaning farmers or others who do not realize the consequences add these substances to food without our knowledge.

Questions :

- 1. How has science done a disservice to mankind?**
- 2. The word 'prone' in sentence 4 is nearest meaning to:**
(i) Supine (ii) Unlikely (iii) Healthy (iv) Predisposed
- 3. What are nitrates used for?**
- 4. What does FDA stand for?**
- 5. The word 'these' in sentence 7 refers to:**
(i) Meats (ii) Colours (iii) Researchers (iv) Nitrates and nitrites
- 6. Find the word in the passage which means 'cancer causing'.**
- 7. Find the word in the passage which means 'attached substances'.**
- 8. The word 'fit' in sentence 2 is closest in meaning to:**
(i) Athletic (ii) Tasty (iii) Suitable (iv) adaptable
- 9. Find the synonym for 'consume' in the passage.**
- 10. Give a suitable title to the passage.**

Q.-10. Do as directed : (20 x 1 = 20) (20)

Choose the correct answer from the given options and darken the circle (●) as well as write the correct answer in the bracket (CAPITAL LETTER) as per the sample given below.
(1 x 20 = 20) 20

Sample Answer : (C) (A) ○ (B) ○ (C) ● (D) ○

- 1. Most people (attend) the union meeting if they had had longer notice of it. (Insert the verb in correct tense)**
(A) attend (B) attended
(C) have attended (D) would have attended

2. **He will be taking his exam next week. (Rewrite the sentence in present tense without changing the meaning)**
 (A) He is taking his exam next week.
 (B) He shall take his exam next week.
 (C) He could be taking his exam next week.
 (D) Next week he will take his exam.
3. **They searched his house and found a number of stolen articles. (Change the voice)**
 (A) They searched his and a number of stolen articles were found.
 (B) His house was searched and a number of stolen articles were found.
 (C) His house was searched and they found a number of stolen articles.
 (D) They found a number of stolen articles upon his house being searched.
4. **You must shut these doors. (Change the voice)**
 (A) Let these doors shut. (B) The doors must be shut without fail.
 (C) These doors must be shut. (D) She shut these doors.
5. **“Could you wait a moment?” said he to me. (Change narration)**
 (A) He questioned me that I can wait a moment.
 (B) I told him to wait a moment.
 (C) I can wait for a moment.
 (D) He asked me to wait a moment.
6. **“You’d better wear a coat. It’s very cold out.” He said. (Change narration)**
 (A) He advised me to wear a coat as it was very cold out.
 (B) He advised me that it would be better to wear a coat in cold.
 (C) He requested me if I can wear his coat as it was very cold out there.
 (D) He requested me to wear a coat whenever there is very cold out.
7. **We are going to _____ tea with _____ Sharmas today. Aren’t we? (Supply suitable articles, if necessary)**
 (A) no article required, the (B) a, the
 (C) the, the (D) no article required, a
8. **I’m going to wait _____ it stops raining. (Supply appropriate preposition)**
 (A) till (B) as far as (C) for (D) as soon as
9. **I cannot repeat _____ you what she said to me _____ confidence. (Supply appropriate preposition)**
 (A) what, for (B) to, in (C) what, with (D) to, for
10. **Match the phrasal verbs with their meaning:**
 i. put off a. postpone
 ii. put up with b. tolerate
 iii. put down c. to insult
 iv. put on d. to dress oneself
 (A) i-a, ii-b, iii-c, iv-d (B) i-b, ii-a, iii-c, iv-d
 (C) i-c, ii-d, iii-a, iv-b (D) i-b, ii-a, iii-d, iv-c
11. **Match the idioms with their meaning:**
 i. dad fetch my buttons a. said to express a surprise
 ii. dead and buried b. forgotten
 iii. dead meat c. in danger of death or severe punishment
 iv. dollars to donuts d. to be certain about something
 (A) i-a, ii-b, iii-c, iv-d (B) i-b, ii-a, iii-c, iv-d
 (C) i-c, ii-d, iii-a, iv-b (D) i-b, ii-a, iii-d, iv-c

12. **Supply administrative term for “a state of temporary disuse or suspension”.**
 (A) Absorption (B) Abeyance (C) Prolongation (D) Elongation
13. **Which of the following is not a synonym of ‘deprave’?**
 (A) strip (B) enrich (C) bereave (D) prevent
14. **Which of the following is not an antonym of ‘malevolent’?**
 (A) Amiable (B) Benign (C) Gracious (D) Malignant
15. **Supply one word substitution for ‘A person appointed by two parties to solve a dispute’.**
 (A) Envoy (B) Arbitrator (C) Herald (D) Harbinger
16. **She decided to buy the bicycle _____ it was expensive. (Supply appropriate conjunction).**
 (A) besides (B) although (C) rather (D) on the contrary
17. **My aunt _____ is living in Palanpur told him _____ coming to meet the doctor.**
 (A) Whose, whose (B) Who's, whose
 (C) Whose, whose (D) Who's, who's
18. **One of the most challenging jobs is to _____ children.**
 (A) raise (B) rays (C) raze (D) raese
19. **Despite his being _____ the teacher maintained his calm. (Insert ‘respect’ with needful prefix and/or suffix, if necessary)**
 (A) respectful (B) respect (C) disrespectful (D) disrespect
20. **Her baby cannot fall asleep _____ she stays in the room. (Use suitable conjunction).**
 (A) Whether (B) Unless (C) Otherwise (D) inspite

Q.-11.

Translate the following passage from Gujarati into English.

(20)

ગાંધીજી દિલ્હીમાં બિરલા ભવનમાં જ ઊતરતા. તેમના જેવા મૂડીવાદીને ત્યાં ગાંધીજી રહેતા તેથી પ્રજાના એક વર્ગને એ ગમતું નહીં. બિરલા ગાંધીજીનો ખોટી રીતે લાભ ઉઠાવે છે એવું પણ એ વર્ગ કહેતો. તેમને ગાંધીજી વિનોદમાં કહેતા કે, ‘હું પાકો વાણિયો છું. બિરલાજી મને વટાવી શકે એમ નથી.’

એક વાર બિરલા ભવનમાં ગાંધીજીનો વસવાટ હતો. સવારમાં તેઓ સ્નાનની તૈયારીમાં હતા. પણ નાહવાની ઓરડીમાં બિરલાજી સ્નાન કરતા હતા. તેઓ સ્નાન કરીને બહાર આવ્યા પછી ગાંધીજી અંદર ગયા. અંદર જઈને જોયું તો બિરલાજીનું ભીનું ધોતિયું પડેલું હતું. તેને બાજુએ મૂકીને સ્નાન કરવા કરતાં ગાંધીજીએ તે જાતે જ ધોઈ નાખ્યું અને પછી નાહવા બેઠા. બિરલાજીનો નોકર ધોતિયું લેવા આવે તે પહેલાં તો દ્વાર બંધ થઈ ગયેલું ગાંધીજીએ પોતાનું ધોતિયું પણ જાતે જ ધોઈ નાખ્યું. એ બંને કપડાં લઈ તેઓ બહાર આવ્યા અને દોરીએ સૂકવતા હતા તે દરમિયાન બિરલાજી ઉતાવળા આવી પહોંચ્યા.

‘અરે બાપુ ! બાપુ ! આ શું કરો છો ?’ કહી પોતાનું ધોતિયું ગાંધીજીના હાથમાંથી ખેંચવા લાગ્યા. ધોતિયું સૂકવતા સૂકવતા ગાંધીજી બોલ્યા : ‘મેં ધોયું તેથી બગડી શું ગયું ? અંદર પડેલું હતું. તેના પર કોઈનો મેલો પગ પડે તેના કરતાં ધોઈને સ્વચ્છ કર્યું એ તો સારું જ થયું ને ?’

ગાંધીજી જેવા મહાપુરુષે પોતાનું ધોતિયું ધોયું તેનો ખેદ અને નાહવાની ઓરડીની તરત સાફ કરવાની બેદરકારી માટે બિરલાજીને પશ્ચાતાપ થવા લાગ્યો. શું બોલવું તે તેમને સમજાયું નહીં. પછી થોડી વારે તેઓ બોલ્યા : ‘આટલો બધો કામનો બોજો હોવા છતાં બાપુ ! તમે એ શા માટે ધોયું ?’

ગાંધીજી : ‘જીવનમાં સ્વચ્છતાના કાર્ય સિવાય વળી બીજું મોટું કાર્ય કયું ?’

બિરલાજી શું બોલે ?

સ્વચ્છતા વિશે ગાંધીજીના કડક આગ્રહનો ખ્યાલ બિરલાજીને હતો જ પણ સ્વચ્છતાની આટલી ઊંચી માત્રાનો અનુભવ તો આ પ્રસંગે જ થયો.

PSM - 3

General Studies - 1 (Mains)

સામાન્ય અભ્યાસ - ૧ (મુખ્ય પરીક્ષા)

સમય : ૩ કલાક

કુલ ગુણ : ૨૦૦

Time : 3 Hours

Total Marks : 200

સૂચના : (૧) બધા જ ૨૦ પ્રશ્નોના જવાબ લખવાના છે.

Attempt all 20 questions.

(૨) દરેક પ્રશ્નના ૧૦ ગુણ છે.

Each question carries 10 marks.

(૩) જવાબ આશરે ૨૦૦ શબ્દોમાં લખવા.

Answer should be given approximately in 200 words.

- પ્ર.-૧. “ગુપ્ત સામ્રાજ્યની કલ્યાણકારી છત્રછાયા હેઠળ રાજ્યના આર્થિક માળખામાં ખેતી, વ્યાપાર અને ઉદ્યોગોનો નોંધપાત્ર વિકાસ થયો.” ચર્ચા કરો.
- “There was a noteworthy development of agriculture, trade and industries in the economic structure of the state under the welfare protection of Gupta empire.” Discuss.
- પ્ર.-૨. “ગુજરાતના સોલંકી વંશના સત્તાકાળ દરમ્યાન રાજકીય અને સાંસ્કૃતિક ક્ષેત્રે સુવર્ણયુગ પ્રવર્ત્યો.” ચર્ચા કરો.
- “A golden era in the political and cultural sector trended during the reign of Solanki dynasty of Gujarat.” Discuss.
- પ્ર.-૩. “બે વિશ્વયુદ્ધોએ, રાષ્ટ્રીય ચળવળોએ તેમજ બદલાયેલા આર્થિક સંજોગોએ ૨૦મી સદીમાં સામાજિક સુધારણામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે.” વિવેચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.
- “The two world wars, nationalist movements and the changed economic circumstances played an important role in social reforms in the 20th century.” Critically evaluate.
- પ્ર.-૪. સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના આઝાદ હિંદ ફોજના પ્રદાન ઉપર નોંધ લખો.
- Write a note on the contribution of Indian army in Independence struggle.
- પ્ર.-૫. પલ્લવ અને ચોળ રાજ્યોમાં વિકસેલી મંદિર સ્થાપત્ય શૈલીના લક્ષણોનું વર્ણન કરો.
- Describe the features of temple architecture style developed in the states of Pallava and Chola.
- પ્ર.-૬. ગુજરાતી ચલચિત્રોમાં વિષયવસ્તુના નિરૂપણમાં બદલાતી જતી માવજત અને તેના સમાજ પર પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરો.
- Evaluate the changing treatment of subject matter in Gujarati films and its influence on society.
- પ્ર.-૭. વિશ્વભરમાં અજોડ ગણાતાં ગુજરાતના હવેલી સ્થાપત્ય પર નોંધ લખો.
- Write a note on the Haveli architecture of Gujarat which is considered as unparalleled in the world.
- પ્ર.-૮. ગુજરાતી રંગભૂમિમાં પ્રાયોગાત્મક નાટકોની લોકસ્વીકૃતિઓ એક ચીલો ચાતર્યો છે. ચર્ચા કરો.
- The public acceptability of experimental plays has paved a new trend in Gujarati theatre. Discuss.
- પ્ર.-૯. ગુજરાતમાં આવેલા જંગલોના પ્રકારો જણાવો અને તે પૈકી કોઈ પણ બે ઉપર નોંધ લખો.
- Mention the types of forests in Gujarat and write a note of any two of them.

- પ્ર.-10. ગુજરાતમાં ઘટતા જતા જાતિપ્રમાણનું વિશ્લેષણ કરો અને તેના ઉપાયો સૂચવો.
Analyze the decreasing sex ratio in Gujarat and suggest its measures.
- પ્ર.-11. સ્માર્ટ સીટીમાં વ્યાપક વિકાસની વિશેષતાઓનું વર્ણન કરો.
Discuss the typical features of comprehensive development in smart cities.
- પ્ર.-12. જળપ્રદૂષણને કેવી રીતે અટકાવી શકાય ?
How can the water pollution be stopped ?
- પ્ર.-13. DRDO દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી પિનાકા મિસાઈલ સીસ્ટમ વિશે નોંધ લખો.
Write a note on Pinaka Missile System developed by DRDO.
- પ્ર.-14. GSLV (Geosynchronous Satellite Launch Vehicle) અને PSLV (Polar Satellite Launch Vehicle) વચ્ચેનો ભેદ સમજાવો.
Explain the difference between GSLV (Geosynchronous Satellite Launch Vehicle) and PSLV (Polar Satellite Launch Vehicle).
- પ્ર.-15. “સામાન્ય માનવી સુધી વિવિધ સરકારી યોજનાઓ અને તેના લાભ પહોંચી શકે તે માટે ઈ-ગવર્નન્સની ભૂમિકા નિર્ણાયક હોય છે.” ચર્ચા કરો.
“The role of e-governance is crucial to ensure that various government schemes and its benefits reach the common man.” Discuss.
- પ્ર.-16. “સંશોધન અને વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઈન્ટેલેક્ટ્યુઅલ પ્રોપર્ટી રાઈટ્સનું રક્ષણ અનિવાર્ય છે.” વિવેચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.
“It is mandatory to protect Intellectual Property Rights to boost research and development.” Critically evaluate.
- પ્ર.-17. તાજેતરમાં ભારત સરકાર દ્વારા ઊભો કરવામાં આવેલા “ચીફ ઓફ ડીફેન્સ સ્ટાફ”ના હોદ્દાનું મહત્ત્વ સમજાવો.
Explain the importance of the recently created post of “Chief of Defence Staff” by the Government of India.
- પ્ર.-18. ગુજરાત સરકાર દ્વારા તાજેતરમાં પ્રાદેશિક વાહનવ્યવહાર કચેરી (આરટીઓ)ની કામગીરીમાં પારદર્શિતા અને સરળતા લાવવા માટે લેવામાં આવેલા પગલાઓની સમીક્ષા કરો.
Review the recent measures taken by the Government of Gujarat to bring transparency and ease in the working of Regional Transport Office (RTO).
- પ્ર.-19. મધ્ય-પૂર્વના દેશોમાં તાજેતરના આંતરરાષ્ટ્રીય અજંપાની ભારત પરની અસરો ચકાસો.
Examine the impact of the recent international restlessness in Middle-East countries on India.
- પ્ર.-20. તાજેતરમાં રજૂ કરવામાં આવેલા વર્ષ 2020-2021 માટેના અંદાજપત્રમાં કૃષિક્ષેત્રના વિકાસ માટેના સોળ સૂત્રીય આયોજનની ચર્ચા કરો.
Discuss the 16 points planning for the development of Agriculture sector in the recently presented budget for the year 2020-2021.

PSM - 4

General Studies - 2 (Mains)

सामान्य अभ्यास - २ (मुख्य परीक्षा)

समय : 3 कलाक

कुल गुण : 200

Time : 3 Hours

Total Marks : 200

सूचना : (१) બધા જ 20 પ્રશ્નોના જવાબ લખવાના છે.

Attempt all 20 questions.

(२) દરેક પ્રશ્નના 10 ગુણ છે.

Each question carries 10 marks.

(३) જવાબ આશરે 200 શબ્દોમાં લખવા.

Answer should be given approximately in 200 words.

પ્ર.-1. કટોકટી અંગેની જોગવાઈઓ બાબતે બંધારણના અનુચ્છેદ 352 અને અનુચ્છેદ 356 વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

Explain the difference between article 352 and article 356 of the constitution regarding the provisions related to emergency.

પ્ર.-2. સર્વોચ્ચ અદાલતમાં તદ્દર્થ (ad hoc) ન્યાયાધીશો અને નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની નિમણૂક અંગેની જોગવાઈઓનું વર્ણન કરો.

Describe the provisions for the appointment of ad hoc judges and retired judges in the Supreme Court.

પ્ર.-3. સંસદીય વિશેષાધિકારો અને પ્રતિરક્ષા પર નોંધ લખો.

Write a note on Parliamentary privileges and immunities.

પ્ર.-4. “સંસદીય લોકશાહી માટે બંધારણમાં ઘડવામાં આવેલું તે નવીન લક્ષણ છે.” બાબાસાહેબ આંબેડકરના રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો માટે કરવામાં આવેલા આ વિધાનનું વિશ્લેષણ કરો.

“It is a novel feature framed in constitution for Parliamentary democracy.” Analyze this statement made by Babasaheb Ambedkar for Directive Principle of State Policy.

પ્ર.-5. બંધારણમાં સુધારો કરવાની કાર્યરીતિ વર્ણવો અને કોઈ પણ એક મહત્વના બંધારણીય સુધારા ઉપર નોંધ લખો.

Describe the procedure of making amendment in constitution and write a note on any one of the important constitutional amendments.

પ્ર.-6. વૈધાનિક, નિયમનકારી અને અર્ધ-ન્યાયિક સંસ્થાઓ વચ્ચેનો તફાવત ઉદાહરણો આપીને સમજાવો.

Explain the difference between statutory, regulatory and quasi-judicial authorities with examples.

પ્ર.-7. જાહેર સેવા અધિનિયમની નાગરીકોના હક્કોને લગતી અગત્યની જોગવાઈઓનું વર્ણન કરો.

Describe the important provisions of the Public Service Act. regarding the rights of the citizens.

પ્ર.-8. ભારતમાં સ્ત્રીઓના અધિકારોને લગતી વિવિધ જોગવાઈઓ પર નોંધ લખો.

Write a note on various provisions pertaining to the women rights in India.

પ્ર.-9. મૂલકી સેવામાં સ્પષ્ટતા એ ઉત્તરદાયિત્વનો આવશ્યક ઘટક છે. ઉત્તરદાયિત્વને વધારવા માટેના કેટલાક યોગ્ય પગલાં સૂચવો.

Clarity is a necessary component of accountability. Suggest some suitable measures to enhance accountability.

- પ્ર.-10. તાજેતરના વર્ષોમાં સામાજિક ક્ષેત્રના વિકાસના માટેની સરકારની મુખ્ય નીતિઓ અને દરમ્યાનગીરીનું વર્ણન કરો.
Describe the major Government policies and interventions for the development of social sector in recent years.
- પ્ર.-11. ભારતીય સમાજમાં નૈતિક મૂલ્યો અને સારી આદતોને ઠસાવવા માટે સામાજિક બહિષ્કાર અને સજાની ઉપયોગિતા બાબતે આપને મંતવ્યો સમજાવો.
Explain your views about the utility of ostracism and punishment in inculcating moral values and good habits in Indian society.
- પ્ર.-12. ભાવનાત્મક બુદ્ધિમતાના મુખ્ય પાસાંઓ જણાવો.
Mention the main aspects of emotional intelligence.
- પ્ર.-13. “તકનીકી પ્રગતિઓએ માનવજીવનને આરામદાયક બનાવ્યું છે પરંતુ સમાજમાં માનવમૂલ્યોની અધોગતિ તરફ પણ દોરી ગયું છે.” ચર્ચા કરો.
“Technological advancements have made human life comfortable but has also led to degeneration of human values in the society.” Discuss.
- પ્ર.-14. “એક ચોક્કસ તબક્કા બાદ વ્યક્તિગત વર્તણૂક સંસ્થાકીય વર્તણૂક સાથે એક સરખી થઈ જાય છે.” શું આપ સંમત થાવ છો ? ખુલાસાવાર સમજાવો.
“After a certain phase, personal conduct becomes synonymous with Institutional conduct.” Do you agree ? Elucidate.
- પ્ર.-15. પારદર્શક અને જવાબદાર નિર્ણયપ્રક્રિયા દ્વારા કેટલા અંશે ભ્રષ્ટાચાર ઘટાડી શકાય ? ગુજરાત સરકાર દ્વારા તાજેતરમાં કેટલીક પ્રક્રિયાઓ “ઓન-લાઈન” કરવામાં આવી છે તે સંદર્ભે તેની ચર્ચા કરો.
To what extent can corruption be decreased through transparent and accountable decision-making ? Discuss this in reference to some processes made “on-line” by Government of Gujarat recently.
- પ્ર.-16. નીતિ આયોગના ઉદ્દેશો અને વિશેષતાઓનું વર્ણન કરો.
Describe the objectives and features of NITI Aayog.
- પ્ર.-17. જાહેર ખર્ચ એટલે શું ? પ્રવર્તમાન ભારતીય અર્થતંત્રમાં જાહેર ખર્ચના કદની ભૂમિકાની ચર્ચા કરો.
What is public expenditure ? Discuss the role of the size of public expenditure in the prevalent Indian economy ?
- પ્ર.-18. ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસના પડકારોનું વર્ણન કરો.
Discuss the challenges of rural development in India.
- પ્ર.-19. વિદેશી સંસ્થાકીય રોકાણ (FII) ની ભારતના સ્ટોક માર્કેટ - શેરબજાર પરની અસરોની ચર્ચા કરો.
Discuss the impact of Foreign Institutional Investment (FII) on the Stock Market - Share Market of India.
- પ્ર.-20. ગુજરાત રાજ્ય માટે તૈયાર થઈ રહેલાં “રેલ્વે માસ્ટર પ્લાન”ની વિશેષતાઓ પર નોંધ લખો.
Write a note on the features of “Railway Master Plan” being prepared for the state of Gujarat.